

DOMAČE IN UMETNOSTNE OBRTI – DEDIŠČINA IN SODOBNOST

PROGRAM
RURALNA
PODEŽELJA

Tropski kmetijsko škola za razvoj področja Evropske unije in podjetje

DOMAČE IN UMETNOSTNE OBRTI – DEDIŠČINA IN SODOBNOST

Projekt sodelovanja Domače in umetnostne obrti – dediščina in sodobnost je nastal z opažanjem in zavedanjem, da kulturna dediščina, ki jo skušamo ohraniti, izginja pred našimi očmi. Sredstev za njeno obnovo oz. revitalizacijo je na voljo premalo, kakovostno medsektorsko sodelovanje pri ohranjanju dediščine je zanemarljivo in hkrati ni prepoznana kot pomemben dejavnik za gospodarski in trajnostni razvoj, stabilnost in družbeno povezanost skupnosti.

Rdeča nit sodelovanja štirih lokalnih akcijskih skupin (LAS med Snežnikom in Nanosom, LAS loškega pogorja, LAS Vipavska dolina in LAS s CILjem) je revitalizacija posameznih domačih in umetnostnih obrti, ki so v preteklosti pomembno zaznamovale območja v projekt vključenih LAS in so imele velik vpliv na njihov gospodarski in širši družbeni razvoj. V Postojni oživljamo brivsko-frizerski salon Ozbič, v Vipavski dolini mlinarstvo in pekarstvo, v Žireh čevljarstvo ter na Idrijsko-Cerkljanskem območju čipkarstvo in obrti, povezane z rudarstvom.

Vse aktivnosti gradimo na skupnih ciljih: medsektorskem razvoju novih, inovativnih in na dediščini temelječih produktov, storitev in programov, ter jih povezujemo s podjetništvom, turizmom, trajnostnim in širšim družbenim razvojem. Pri tem je ključnega pomena sodelovanje ponudnikov, njihov skupni nastop na trgu ter izmenjava znanj ter izkušenj s področja ohranjanja in revitalizacije dediščine. Na koncu pa je za ohranjanje nujna aktualizacija in vključevanje dediščine v sodobno življenje na vseh sodelujočih območjih.

3 LAS med Snežnikom
in Nanosom, vodilni
partner

6 LAS loškega pogorja

9 LAS Vipavska dolina

12 LAS s CILjem

LAS MED SNEŽNIKOM IN NANOSOM

fotografija 1

**Lokalna
Akcijska
Skupina**

med Snežnikom
in Nanosom

Brivsko-frizerski salon Ozbič v Postojni

Brivski salon Ozbič je po strokovni oceni eden najbolj celovito ohranjenih obrtniških lokalov na Slovenskem pred 2. svetovno vojno. Z njegovo revitalizacijo vzpostavljamo vzorčen primer ohranjanja snovne in nesnovne dediščine, ki bo služil kot zgled drugim obnovam dediščine v Primorsko-notranjski regiji, celotni Sloveniji in širše. Še posebej pa na območju LAS med Snežnikom in Nanosom, kjer imamo malo primerov kakovostnega ohranjanja kulturne dediščine.

Obnova zunanjsčine brivsko-frizerskega salona je bila izvedena v letu 2019. Notranjsčina salona s prevladujočo opremo iz 20. in 30. let prejšnjega stoletja ter njenimi dopolnitvami vse do konca delovanja v letu 2015 se v okviru projekta Domače in umetnostne obrti – dediščina in sodobnost obnavlja z namenom nadaljnega izvajanja obrti, pri čemer so upoštevani vsi muzeološki in konservatorski standardi. Delujoč salon s stoletno tradicijo poleg izvajanja obrtne dejavnosti predstavlja tudi družabno stičišče domačinov, turističnih obiskovalcev ter strokovnjakov s področja ohranjanja in promocije dediščine.

Projekt se je poleg ohranjanja brivske obrti usmeril tudi v širšo promocijo domačih in umetnostnih obrti. V njenem sklopu je Notranjski muzej Postojna pripravil in izvedel didaktični program obrti za ranljive skupine.

Glavne aktivnosti:

- Obnova notranjščine brivsko-frizerskega salona Ozbič skladno s konservatorskimi in muzeološkimi standardi.
- Etnološka študija o salonu Ozbič ter predstavitvena brošura.
- Priprava strateških dokumentov za uspešno nadaljnje delovanje in promocijo salona.
- Oblikovani produkti in storitve na osnovi tradicije brivsko-frizerskega salona Ozbič.
- Skupna promocija in nastop ponudnikov domačih in umetnostnih obrti na območju operacije.
- Izmenjava ter ogledi dobrih praks na območju celotne operacije domačih in umetnostnih obrti.
- Priprava in izvedba didaktičnega programa o domačih in umetnostnih obrteh za ranljive skupine.

fotografija 2

Domače in umetnostne obrti - dediščina in sodobnost

fotografija 3

Cilji:

Ohranjanje obrti kot tradicionalnih podjetniških aktivnosti je danes trend pri upravljanju in oživljanju mestnih središč. Zato želimo z obnovo in revitalizacijo salona prispevati k oživljanju mestnega jedra Postojne. Delujoč salon doprinese k živahnosti mesta, veča njegovo turistično privlačnost ter spodbuja različne obiskovalce k razumevanju in raziskovanju dediščine ter z njo identitete naših ljudi in prostora. S pripravljenostjo na inovativna sodelovanja ter skupno promocijo in nastopom ponudnikov domačih in umetnostnih obrti projekt spodbuja tudi razvoj ostalih obrti.

fotografija 4

Več informacij:

TIC Galerija

✉ TICgalerija@zavod-znanje.si

☎ +386 (0)40 122 318

🌐 www.visit-postojna.si

Notranjski muzej Postojna

✉ info@notranjski-muzej.si

☎ +386 (0)41 313 179

🌐 www.notranjski-muzej.si**Domače in umetnostne obrti na območju****LAS med Snežnikom in Nanosom:**🌐 www.rokodelci.si

Partnerji:

LAS med Snežnikom in Nanosom, RRA Zeleni kras, Občina Postojna, Zavod Znanje

Fotografije:

fotografija 1 Zunanja podoba salona Ozbič po obnovi leta 2019; foto: Andrej Rijavec

fotografija 2 Notranjščina salona Ozbič in legendarni brivec Janko Ozbič pred začetkom obnove notranjščine; foto: Boštjan Martinjak

fotografija 3 V salonu se nahaja priljubljen stol, ki je (bil) namenjen najmlajšim obiskovalcem; foto: Boštjan Martinjak

fotografija 4 Delavnica o izdelavi lesenega glavnika; foto: arhiv Notranjski muzej

Žiri, čevljarstvo mesto

V Žireh, kraju »na koncu sveta«, je čevljarstvo temeljna gospodarska dejavnost že od 16. stoletja. Skozi zgodovino je bilo čevljarstvo eden izmed močnejših elementov identitete kraja. Tudi danes je ta obrt za Žiri izjemnega pomena, tu se prepletajo številne čevljarke zgodbe. S pogledom v zgodovino Muzej Žiri javnosti predstavlja čevljarstvo zbirko, podjetje Alpina in čevljarstvo delavnica AK Alojz Karner pa pripovedujeta zgodbe sodobnega čevljarstva.

Z združevanjem čevljarke tradicije, bogatega znanja, ljubezni do čevljarstva in s pogledom, usmerjenim v prihodnost, Alpina izdeluje prvovrstne izdelke, o katerih govori ves svet. Združuje strokovnjake različnih področij, ki z inovativnimi rešitvami razvijajo vrhunsko sodobno športno in modno obutev. V delavnici AK Alojz Karner pa izdelujejo čevlje po meri in v celoti ročno. Ustanovitelj delavnice, arhitekt in oblikovalec Aleš Kacin, obrtnemu znanju, ki ga je pridobil od deda in izpopolnjeval pri domačih in tujih mojstrih, dodaja sodobno, v arhitekturi in oblikovanju ustvarjalno premišljenost, svetovljanski značaj in brezčasno eleganco.

fotografija 1

Glavne aktivnosti:

- Ureditev sprejemno-razstavnega prostora v tovarni Alpina in prostora za demonstracijo ročne izdelave čevljev v delavnici AK Alojz Karner.
- Raziskava dediščine čevljarstva in strokovnega čevljarškega znanja.
- Zbiranje, dokumentiranje in prenos znanj med industrijskim ter tradicionalnim načinom izdelave obutve.
- Predstavitve razvoja in sodobnega čevljarstva v Žireh skozi video vsebine in potujočo čevljarško razstavo.
- Razvoj novih programov in produktov, osnovanih na tradiciji: čevljarška malica in turistični programi predstavitve Žirov kot čevljarškega mesta.
- Srečanja in izmenjave znanj med vsemi sodelujočimi partnerji.

fotografija 2

fotografija 3

Cilji:

V Žireh ohranjamo in razvijamo čevljarško identiteto kraja ter bogato obrtno znanje. Tradicionalne obrti in z njimi čevljarstvo nikakor niso stvar preteklosti, ampak so v sodobnem času vedno bolj aktualne. V Žireh so večstoletne izkušnje in razvojno znanje vir stalnega navdiha za razvoj inovativnih izdelkov. Čevljarstvo že od nekdaj pomembno vpliva na celotno lokalno skupnost, na njen gospodarski, ekonomski in družbeni razvoj. To dejstvo izkoriščamo tudi pri razvoju nove turistične ponudbe, ki obiskovalcem predstavlja pristno in edinstveno čevljarško izkušnjo, ki povezuje preteklost s sodobnostjo.

Več informacij in prijave na čevljarstva doživljanje:

Turistično društvo Žiri

✉ info.tdziri@gmail.com

☎ +386 (0)41 439 139

🌐 www.alpinashop.si/420/predstavitev-turisticnih-paketov

Več o žirovskih čevljarjih pa izveste tukaj:

🌐 www.alpinashop.si, Alpina

🌐 www.alojzkarner.com, delavnica AK Alojz Karner

Domače in umetnostne obrti na območju

LAS loškega pogorja:

🌐 www.centerduo.eu

📘 [Rokodelski center DUO Škofja Loka](#)

fotografija 4

Partnerji:

LAS loškega pogorja, Občina Žiri, Razvojna agencija Sora (Rokodelski center DUO Škofja Loka), Aleš Kacin – samozaposlen v kulturi

Center
Domače in
Umetnostne
Obrti

ALOJZ KARNER
handcrafted shoes

Fotografije:

fotografija 1 Čevljarstva zbirka Muzeja Žiri; foto: Katja Jemec

fotografija 2 Čevljarstva zbirka Muzeja Žiri; foto: Katja Jemec

fotografija 3 Čevlji AK Alojz Karner; foto: Aleš Kacin

fotografija 4 Čevljar Aleš Kacin AK Alojz Karner; foto: Jana Jocif

fotografija 5 Modna obutev tovarne Alpina Žiri; foto: arhiv Alpina Žiri

fotografija 5

LAS VIPAVSKA DOLINA

LAS Vipavska dolina
LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA

Mlinarstvo in pekarstvo na Vipavskem

V Vipavski dolini je bila stoletja prisotna značilna zemljiška raba, ki je izvirala iz polikulturalnega samooskrbno usmerjenega kmetovanja. Pridelava žita in s tem povezana mlinarstvo in pekarstvo so bile prepoznane tradicionalne kmetijsko-gospodarske panoge Vipavske doline. Industrijski razvoj predelave žit, ki se je v Ajdovščini pričel že konec 19. stoletja, je vplival tudi na postopno opuščanje obrtniških dejavnosti mlinarstva in pekarstva. V Ajdovščini se je prav na temeljih dediščine tradicionalnih znanj razvila močna živilsko-predelovalna industrija izdelkov in polizdelkov iz žit, ki jo danes predstavlja uspešno podjetje Mlinotest.

LAS Vipavska dolina je prisluhnila pobudam iz okolja po vnovični obuditvi obrtniške pekarske dejavnosti in njeni umestitvi v staro mestno jedro Ajdovščine, v Rustjevo hišo, kjer je v preteklosti že bila pekarna. Tako sta Regijska razvojna agencija ROD Ajdovščina in Občina Ajdovščina v okviru projekta znotraj bivše pekarnе izvedli mehke aktivnosti in omogočili ureditev prostora za doživetje pekarske in mlinarske tradicije. Z namenom boljšega delovanja in prepoznavnosti tega prostora smo oblikovali in izvedli raziskavo o mlinarstvu in pekarstvu na Ajdovskem, poslovni načrt ter ostale promocijske dejavnosti. Pozabili nismo niti na ranljive skupine, ki so sodelovale na delavnicah na temo mlinarstva in pekarstva ter pri iskanju možnosti zaposlitve na tem področju.

fotografija 1

Glavne aktivnosti:

- Obuditev dveh tradicionalnih kulinarčnih produktov, to sta ajdovska žemlja in sladki kifli.
- Izdelava marketinškega načrta in celostne grafične podobe predstavitvenega centra Rustjeva hiša.
- Izdelava promocijskega filma, ki zasleduje zgodbo o prenosu dediščine in tradicije iz starejše na mlajšo generacijo.
- Priprava turističnega spominka, ki ga predstavlja zvezek za recepte, saj ostaja priljubljen pripomoček vseh ljubiteljev doma pripravljene hrane.
- Etnološka raziskava o mlinarstvu in pekarstvu na Vipavskem.
- Izdelava poslovnega načrta delovanja izobraževalno-predstavitvenega centra mlinarstva in pekarstva na Vipavskem.
- Priprava in izvedba desetih delavnic oziroma programov usposabljanja za prenos znanja o peki in mlinarstvu, o podjetniških možnostih uresničevanja poslovne ideje ter ohranjanju okolja.

fotografija 2

fotografija 3

Cilji:

Obuditev obrti mlinarstva in pekarstva ter njuna vključitev v sodobno življenje predstavlja za LAS Vipavska dolina pomembno priložnost, kar pozitivno vpliva ne le na oživitev mestnega središča Ajdovščine, temveč predvsem na gospodarski razvoj z vidika nove turistične ponudbe na območju.

fotografija 4

Več informacij:

Regijska razvojna agencija ROD Ajdovščina

✉ info@las-vipavskadolina.si

☎ +386(0)5 365 36 00

🌐 www.las-vipavskadolina.si

📘 [LAS Vipavska dolina](#)

Občina Ajdovščina

✉ obcina@ajdovscina.si

☎ +386(0)5 365 91 10

🌐 www.ajdovscina.si

Domače in umetnostne obrti na območju

LAS Vipavska dolina:

🌐 www.vipavskadolina.si/si/okusaj/kulinarika/lokalne-dobrete

Partnerji:

LAS Vipavska dolina, Regijska razvojna agencija ROD Ajdovščina, Občina Ajdovščina

Fotografije:

fotografija 1 Priprava kruha; foto: Aliash Tepina

fotografija 2 Sveže pečen kruh; foto: Aliash Tepina

*fotografija 3 Rustjeva hiša, kjer je bila v Ajdovščini nekoč pekarna;
foto: arhiv Občina Ajdovščina*

fotografija 4 Stara krušna peč; foto: arhiv Občina Ajdovščina

Čipkarstvo in z rudarstvom povezane obrti na Idrijskem in Cerkljanskem

Idrija je najstarejše slovensko rudarsko mesto, ki je skozi zgodovino raslo vzporedno z rudnikom živega srebra. Enkratnost tega območja je bila prepoznana z vpisom dediščine živega srebra na Unescov seznam svetovne dediščine in v Unescovo mrežo geoparkov, ki mu je sledil vpis klekljane idrijske čipke na UNESCO Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva.

Pomembna značilnost vseh preteklih dosežkov v Idriji je inovativnost – stalno iskanje boljših rešitev ter izboljšave tehnologije in postopkov, s katerimi se je lajšalo življenje v rudniku in nad njim. Rudarji so opravljali različna dela in obrti. Ženske so v drugi polovici 17. stoletja začele klekljati čipko in na ta način prispevale v družinski proračun.

Na Idrijskem so se skozi zgodovino pojavljala številna nova, inovativna znanja, poklici in obrti, od katerih nekateri še niso ustrezno raziskani, prezentirani, promovirani in integrirani v sodobni vsakdan. V projekt smo zato zajeli: prve čipke iz 18. stoletja, njihovo izdelavo in krošnjarnjenje s čipkami kot pretvezo za tihotapljenje živega srebra – v ospredje smo postavili lik najbolj znane tihotapke Melhiorce, izdelavo svetil za potrebe rudnika od 16. do začetka 20. stoletja, glinarstvo in izdelavo retort za potrebe žganja rude v 16. in 17. stoletju.

fotografija 1

fotografija 2

Glavne aktivnosti:

- Etnološka raziskava o Marini Melhiorci ter domačih in umetnostnih obrteh, značilnih za 18. stoletje.
- Razvoj turističnega produkta Mestnega muzeja Idrija na osnovi lika Melhiorce.
- Raziskava izdelave rudarskih svetil od 16. stoletja naprej ter raziskava izdelave glinenih retort.
- Razvoj turističnega produkta CUDHg Idrija v povezavi s starimi rudarskimi svetili.
- Razvoj turističnega produkta CUDHg Idrija v povezavi z žganjem rude.
- Priprava in pilotna izvedba pedagoških in andragoških programov na temo domače in umetnostne obrti v Mestnem muzeju Idrija in CUDHg Idrija.
- Skupna promocija in nastop ponudnikov domačih in umetnostnih obrti na območju operacije.
- Izmenjava izkušenj, znanja ter ogledi dobrih praks na območjih projekta DUO.

Cilji:

Cilj projekta je oživiti, prezentirati in ohraniti stare obrti in znanja ter jih vključiti v podjetniško in turistično ponudbo mesta Idrija. Prav tako je naš cilj izvajati različne posodobljene didaktične programe za ranljive skupine prebivalstva, izobraževalne programe za osnovno- in srednješolce ter druge ciljne skupine, izdelati koncepte različnih delavnic in dogodkov ter promocijske materiale. S tem smo prispevali k oblikovanju novih delovnih mest, povečali ozaveščenost o pomenu ohranjanja in varovanja kulturne dediščine ter omogočili lažji dostop do nje. Izvedene projektne aktivnosti so pomembne zaradi ohranjanja dediščine živega srebra, idrijske čipke in žive vezi z rudarsko tradicijo v Idriji. Z zaprtjem idrijskega rudnika živega srebra se namreč zelo hitro izgublja svojstvena kultura, povezana z rudarjenjem in klekljanjem na našem območju.

fotografija 3

Več informacij:

Mestni muzej Idrija - Muzej za Idrijsko in Cerkljansko

✉ tajnistvo@muzej-idrija-cerkno.si

☎ +386 (0)5 37 26 600

🌐 www.muzej-idrija-cerkno.si

Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija (CUDHg Idrija)

✉ info@cudhg-idrija.si

☎ +386 (0)31 810 194

🌐 www.cudhg-idrija.si

f [ICRA](https://www.facebook.com/ICRA)

Domače in umetnostne obrti na območju LAS s CILjem:

🌐 www.cipkarskasola.si

Partnerji:

LAS s CILjem, Idrijsko-Cerkljanska razvojna agencija d.o.o.,
Mestni muzej Idrija – Muzej za Idrijsko in Cerkljansko, Center za
upravljanje z dediščino živega srebra Idrija (CUDHg Idrija).

Fotografije:

fotografija 1 Klekljanje; fototeka ICRA d.o.o. Idrija, foto: Marijan Močivnik

fotografija 2 Igralka Metka Pavšič kot tihotapka Marina Melhiorca; fototeka Mestnega muzeja Idrija, foto: Bojan Tavčar

fotografija 3 Utrinek z delavnice izdelave retort; fototeka CUDHg Idrija, foto: Matej Peternej

fotografija 4 Utrinek z dogodka Predstavitev jamskih svetil; fototeka CUDHg Idrija, foto: Matej Peternej

fotografija 4

Lokalna
Akcijska
Skupina
med Snežnikom
in Nanosom

LAS med Snežnikom in Nanosom

- 📍 Jurčičeva 1, 6250 Ilirska Bistrica
- ✉ info@las-snezniknanos.si
- ☎ +386 (0)5 90 76 771, +386 (0)31 339 789
- 🌐 www.las-snezniknanos.si, www.razvoj-podezelja.si
- 📘 LAS med Snežnikom in Nanosom

LAS
Lokalna akcijska skupina
loškega pogorja

LAS loškega pogorja

- 📍 Poljanska cesta 2, 4220 Škofja Loka
- ✉ info@las-pogorje.si
- ☎ +386 (0)4 51 20 131, +386 (0)40 769 523
- 🌐 www.las-pogorje.si
- 📘 Razvojna agencija Sora

LAS Vipavska dolina
Lokalna akcijska skupina
v Vipavski dolini

LAS Vipavska dolina

- 📍 Vipavska cesta 4, 5270 Ajdovščina
- ✉ info@las-vipavskadolina.si
- ☎ +386 (0)5 36 53 600
- 🌐 www.las-vipavskadolina.si
- 📘 LAS Vipavska dolina

LAS s Ciljem

- 📍 Mestni trg 1, 5280 Idrija
- ✉ info@las-sciljem.si
- ☎ +386 (0)5 37 43 914
- 🌐 www.las-sciljem.si
- 📘 ICRA

Kolofon:

Brošura: Domače in umetnostne obrti - dediščina in sodobnost
Idejna zasnova in priprava brošure: RRA Zeleni kras, Martina Erjavec
Urejanje besedila: Martina Erjavec, Kati Sekirnik, Melita Mavrič, Mateja Bizjak
Pregled besedila: Tajda Jerkič
Oblikovanje in priprava za tisk: Lila Studio Liljana Panjtar s.p.
Založili: LAS med Snežnikom in Nanosom, LAS loškega pogorja,
LAS Vipavska dolina, LAS s CILjem
Tisk: GK Grafika d.o.o.
Naklada: 1000 izvodov
Leto izdaje: 2020

Projekt „Domače in umetnostne obrti - dediščina in sodobnost“ je sofinanciran s strani Evropske unije in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, Evropa investira v podeželje in Republike Slovenije v okviru Programa razvoja podeželja RS 2014-2020. Organ upravljanja, določen za izvajanje Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014-2020, je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Za vsebino so odgovorni: LAS med Snežnikom in Nanosom, LAS loškega pogorja, LAS Vipavska dolina, LAS s CILjem.